

Groupe d'Etats contre la corruption
Group of States against corruption

ГЕНЕРАЛ ДИРЕКТОРАТ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА И ПРАВНИ ПРАШАЊА
ДИРЕКТОРАТ ЗА МОНИТОРИРАЊЕ

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Стразбур, 1-ви април 2011

Greco (2011) 9E

Четврт круг евалуации

Прашалник за спречување на корупцијата во однос на собраниски пратеници, судии и обвинители

Усвоен од ГРЕКО
на неговата 50-та пленарна сесија
(Стразбур, 28-ми март – 1-ви април 2011 година)

ВОВЕД

Одбирајќи го спречувањето на корупција во однос на собраниските пратеници, судиите и обвинителите за тема на својот Четврти круг евалуации, ГРЕКО отвора ново поле и ја потцртува мултидисциплинарната природа на својот делокруг. Воедно, оваа тема е јасно поврзана со претходната работа на ГРЕКО, особено со Вториот круг евалуации кој го истражуваше извршниот дел на јавната администрација. Фокусот врз спречувањето корупција во однос на парламентарците е природно продолжување на темелното проучување на политичкото финансирање спроведено од страна на ГРЕКО во текот на Трет круг евалуации, а спречувањето на корупцијата во однос на судиите (вклучувајќи и судии лаици) и обвинителите претставува длабинско последователно истражување на еден особено важен елемент на Првиот круг евалуации, Независноста на судството.

Прашалникот е поделен на два дела: Дел А ги третира членовите на националните собранија, а Дел Б судиите и обвинителите кои подлежат на национални закони и регулативи. Обата дела следат слична структура со таргетирани прашања под специфични заглавија. Првото заглавие, *„Позадински информации“*, што е заедничко за обата дела, служи за оформување на фундаментален увид кој овозможува генерално разбирање на системот на секоја земја. Следните заглавија, од кои најголем дел се заеднички за обата дела, содржат скоро идентични прашања кои имаат за цел собирање на фокусирани и детални информации. Неколку прашања се специфични за Дел Б, бидејќи тие резултираат од особениот статус и функции на судиите и обвинителите.

Најголем дел од заглавијата и прашањата се разбирливи сами по себе и нема потреба од дополнителни објаснувања. Таму каде се неопходни објаснувања, тие се дадени во фусотите. Во светлината на поуките и наученото од Вториот круг евалуации на ГРЕКО, и за да се покрие широк спектар на ситуации со кои веројатно се соочуваат Земјите членки, формалните дефиниции за клучните концепти како што се *„судир на интереси“* и *„подароци“* не се утврдени за целта на овој прашалник. Сепак, имајќи го ова предвид, од респондентите се бара да се повикаат на ситуации во кои финансиските или другите приватни интереси на некој собраниски пратеник, судија или обвинител се чини дека не биле во согласност со или можеле да претрпат влијание од нејзините/неговите службени должности. На сличен начин, и повторно имајќи го предвид пристапот прифатен за време на Вториот евалуациски круг, поимот *„подарок“* треба да се сфати во најширока смисла покривајќи сè што има монетарна вредност, вклучувајќи готовина, материјални предмети, репрезентација, патувања, итн.

Прашалникот е мошне детален, и бара прецизни одговори, што има за цел да генерира релијабилни информации заради подготвување на евалуациските посети. Сепак, поставените прашања не исклучуваат можни подоцнежни заклучоци од страна на ГРЕКО. Отсуството, во определена земја, на некоја карактеристика посочена во прашалникот (на пр., посебно тело задолжено за верификација на изјавите за интерес) не мора во сите случаи да доведе до препорака да се пополни таквата „празнина“. Таквите ситуации ќе треба да се оценуваат во контекстот на структурата на системот како целина и особените проблеми и потреби со кои се соочува евалуираната земја.

А. Спречување корупција во однос на собраниските пратеници

1 Позадински информации

Собраниски систем

- 1.1 Ве молиме, накусо опишете го Вашиот собраниски систем, обрнувајќи внимание на следниве прашања:
- а) дали законодавната власт во Вашата земја се состои од еден или два дома (двodomно или едномодно собрание)¹;
  - б) бројот на собраниските пратеници;
  - в) дали собраниските пратеници се избираат преку директни или индиректни избори или се наменуваат;
  - г) методот на избирање (на пр., пропорционална застапеност, мнозински избори) или наменување;
  - д) дали поради методот на избирање или поради други фактори, од парламентарците се очекува да го застапуваат националниот јавен интерес и/или некој особен интерес (на пример, на својот округ или избирачки корпус или политичка партија);
  - ѓ) зошто и како еден член би можел да остане без својот мандат.

Транспарентност на законодавниот процес

- 1.2 Ве молиме, опишете ги воспоставените мерки во однос на транспарентноста на законодавниот процес, така што ќе го дадете текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик и/или ќе ја опишете релевантната процедура (релевантните процедури). Особено посочете:
- а) како - и во која фаза на законодавниот процес - нацрт законите се ставаат на увид на јавноста;
  - б) дали, како и кога се спроведува јавна консултација по нацрт закони;
  - в) нивото на транспарентност на составот и работата на собраниските комисии;
  - г) нивото на транспарентност на собраниските дебати²;
  - д) дали, како и кога се објавува гласањето во собранието.

Хонорирање и економска полза

- 1.3 Ве молиме, дајте информации за просечната бруто годишна плата во Вашата земја.
- 1.4 Ве молиме, дајте информации за нивото на хонорирање кое го добиваат собраниските пратеници за својата работа и посочете дали од нив се очекува да работат со полно или со делумно работно време.
- 1.5 Какви дополнителни бенефиции, доколку воопшто ги има, (на пример, посебни даночни услови, бенефиции за домување, итн.) им се дадени на располагање на собраниските пратеници од страна на државата? Посочете а) ја економската вредност на таквите бенефиции; б) дали информации за нивното користење ѝ

¹ Доколку земјата има двodomно собрание, Ве молиме одговорете ги следните прашања за обата собраниски дома.

² На пример, дали дебатите се секогаш отворени за јавноста или дали определени дебати се одвиваат *in camera*, дали по правило дебатите се емитуваат на телевизија или на радио, и дали извештаите од состаноците ѝ се достапни на јавноста?

се достапни на јавноста; в) дали и по завршувањето на мандатот им се сè уште достапни овие бенефиции, и г) како се врши контрола врз легитимното користење на ваквите бенефиции.

- 1.6 Ве молиме, специфицирајте дали буџетот за канцеларијата на еден член на собранието доаѓа исклучиво од јавни ресурси или дали буџетот за неговата/нејзината канцеларија може да се дополнува од надворешни извори, вклучувајќи финансиски прилози и донации во натура. Доколку буџетот на канцеларијата може да се дополнува од надворешни извори, дали од членот се бара да даде извештај за видот и вредноста на дополнувањето (и доколку е така, кому/на кое тело и дали овој извештај е јавен)?

2 Етички начела и правила на однесување

- 2.1 Ве молиме, дајте го целосниот текст, на англиски или француски јазик, на етичките начела или клучните вредности за собранието како целина олицетворени во уставот или други закони.
- 2.2 Дајте го целосниот текст на стандардите на однесување, доколку воопшто ги има, кои важат за членовите на собранието, на англиски или француски јазик. Ве молиме, да дадете дополнителни детали:
- а) Од кога се воспоставени?
  - б) Кој/кое тело ги подготвило овие стандарди, кој/кое тело ги усвоило, и дали собраниските пратеници биле вклучени во развивањето на овие стандарди?
  - в) Какви мерки се воспоставени за да се осигури придржување кон овие стандарди?

3 Судир на интереси

- 3.1 Ве молиме, опишете ги општите правила и процедури кои се воспоставени во врска со спречувањето и решавањето – пред да се појави – на судирот на интереси кај собраниските пратеници. Ве молиме, посочете дали овие правила и процедури исто така се однесуваат и на судир на интереси кој произлегува од приватните интереси или активности на други со кои собранискиот пратеник е во блиска врска (роднини, деловни соработници, итн.). Дајте го текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик, и дајте коментар особено за:
- а) дефинициите и/или типологиите на судир на интереси, доколку таквите дефиниции/типологии се на располагање;
  - б) механизмите наменети за спречување на судир на интереси;
  - в) процедурите за разрешување на судир на интереси пред тој да се појави.

4 Забрана или ограничување на определени активности

- 4.1 Ве молиме, дајте го текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик, и опишете ги воспоставените мерки, доколку воопшто ги има, со кои се забранува или ограничува можноста собраниските пратеници да:
- а) постапуваат во определен случај/прашање во кој имаат приватен интерес;

- б) прифаќаат подароци³ (вклучувајќи ја дефиницијата на подароци, можните вредносни прагови по ставка/по донатор/по година и процедурите за отстапување или враќање на неприфатливи подароци);
- в) држат места/функции или се ангажираат во дополнителни активности⁴ надвор од собранието (вклучувајќи и такви кои се некомпатибилни), било во приватниот или во јавниот сектор, било за хонорар или не;
- г) имаат финансиски интереси⁵;
- д) склучуваат, било директно или преку деловен интерес, договори со државни органи;
- ѓ) се вработат на определени работни места или во определени сектори по завршувањето на својот мандат, или вклучат во други платени или неплатени активности по завршувањето на својот мандат⁶;
- е) одржуваат контакти со трети лица кои можат да се обидат да влијаат врз нивните одлуки⁷.

4.2 Ве молиме, опишете ги специфичните правила воспоставени во врска со (зло)употребата на доверливи информации од страна на собраниските пратеници. Дајте го текстот на релевантните одредби на англиски или француски јазик.

4.3 Ве молиме, опишете ги специфичните правила воспоставени во врска со (зло)употребата на јавните ресурси од страна на собраниските пратеници. Дајте го текстот на релевантните одредби на англиски или француски јазик.

5 Изјава за имотна состојба, приходи, долгувања и интереси

5.1 Ве молиме, дајте го текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик и опишете ги воспоставените мерки, доколку воопшто ги има, со кои се бара од собраниските пратеници да го објават следново:

- а) имот и поседување на финансиски интереси⁸;
- б) извори на приходи (заработени приходи, приходи од инвестиции, итн.);
- в) долгувања (заеми од други, долгови кон други, итн.);
- г) подароци;
- д) држење места и функции или ангажман во дополнителни активности (на пр., консултантски активности) надвор од собранието, без оглед дали се во приватниот или јавниот сектор, дали се хонорираат или не;
- ѓ) деловни договори со државни органи;
- е) понуди за хонорирани или не-хонорирани активности (вклучувајќи вработување, консултантски активности, итн.) и договори за идни такви активности;
- ж) било каков друг интерес или односи кои би можеле да предизвикаат или кои предизвикуваат судир на интереси.

5.2 Ве молиме, посочете за секоја од ставките во претходното прашање:

³ Ве молиме, не вклучувајте правила кои се однесуваат на прифаќање подароци или донации во натура кои се примаат (и претпоставуваме пријавуваат) за цели на поддршка на предизборни кампањи.

⁴ Ова вклучува консултантски активности, застапување на интереси на трети лица, *inter alia*, во судови или други државни тела.

⁵ Како што се акции во друштва, обврзници, меници или други финансиски инструменти.

⁶ Ова вклучува секаков друг договор или аранжман за враќање на местото кои го држеле во приватниот сектор пред мандатот како собраниски пратеник или на друго место кај истиот работодавач.

⁷ Ова вклучува правила за непристрасност и правила кои се однесуваат на дискусии надвор од службени цели со странки како што се лобисти, интересни групи, синдикати и НВО-а.

⁸ Како што се удели, недвижности и друг имот, финансиски удели, акции во друштва, обврзници, меници или други финансиски инструменти.

- а) дали информациите кои треба да се пријават се бараат и за членовите на семејството/или роднините на собранискиот пратеник, и кои лица се сметаат за член на семејството/роднина за оваа цел;
- б) кога се бараат изјавите и кој временски период го покриваат;
- в) дали – освен можните општи (редовни) изјави – изјави можат да се дадат и на ад хок основа ако собранискиот пратеник има интереси во прашања кои се наоѓаат пред законодавната власт или некој од нејзините комисији;
- г) кому/на кое тело треба да му се пријават овие информации;
- д) дали се води регистар на изјави – во однос на редовните како и на ад хок изјавите – и, доколку одговорот е да, какви информации се содржани во овој регистар;
- ѓ) дали изјавите се даваат на увид на јавноста и како.

5.3 Доколку не постојат специфични пишани правила во врска со изјавите на кои се однесува прашање 5.1, Ве молиме, опишете дали за оваа цел постојат непишани правила (конвенционални правила, редовни практики, итн.), и како се применуваат.

6 Спроведување на правилата кои се однесуваат на судирот на интереси и изјавите за имотна состојба, приходи, долгувања и интереси

6.1 Ве молиме, опишете ги санкциите и механизмот(ите) за спроведување воспоставени во врска со повреди од страна на собраниските пратеници на правилата за забрана или ограничување на определени активности, како што се опишани во Дел 4.

6.2 За секој механизам за спроведување кој вклучува кривично гонење, Ве молиме, посочете дали собраниските пратеници подлежат на посебни кривични постапки или имунитет, различни од оние кои важат за сите други граѓани и, доколку одговорот е да, опишете ги разликите.

6.3 За секој не-кривичен механизам за спроведување, Ве молиме, дајте ги следниве информации:

- а) кое(и) лице(а) или субјект(и) е/се одговорно(и) за спроведување на постапките;
- б) составот на овој/овие субјект(и), доколку тоа е соодветно;
- в) на кое тело му е/им се подредено(и);
- г) ресурсите кои му/им се на располагање;
- д) процедурите кои се следат;
- ѓ) како се спроведуваат истрагите и што ги покренува истрагите (на пр., поплаки од граѓани, колеги, други лица, поткажувачи/пријавувачи на корупција);
- е) како се донесуваат одлуки (едногласно или мнозински).

6.4 Ве молиме, опишете ги санкциите и механизмот(ите) за спроведување воспоставени во врска со повреди од страна на собраниските пратеници на правилата за обврската, доколку воопшто ги има, за поднесување на изјавите за имотна состојба, приходи, долгувања и други интереси, онака како што се опишани во Дел 5.

6.5 Ве молиме, опишете го/ги механизмот(ите) воспоставени за верификација, ревизија или некаков друг вид на проверка дали информациите содржани во изјавите на кои се однесува прашањето 6.4 се целосни и точни. Кои се санкциите и процедурите за нецелосно или неточно дадени информации? Кои санкции се на располагање и какви процедури треба да се следат доколку

дадените информации најавуваат потенцијална повреда на било кој закон или регулатива?

- 6.6 Ве молиме, нагласете било какви промени кои се случиле по Третиот круг евалуации на ГРЕКО во врска со кривично-правните одредби кои се релевантни во однос на корупцијата на собраниските пратеници (на пр., одредби кои го криминализираат поткупот на собраниски пратеници, противзаконитото посредување и кривични дела поврзани со политичко финансирање).
- 6.7 Ве молиме, дајте информации за спроведувањето во практиката на правилата за судир на интереси и изјавите за имотна состојба, приходи, долгувања и интереси во последните три години (број на покренати случаи, спроведени истраги, резултат, итн.).

7 Информираност

- 7.1 Како се информираат собраниските пратеници за правилата наведени во Дел 3 до 6 и за однесувањето кое од нив се очекува?
- 7.2 Ве молиме, опишете дали и како собраниските пратеници можат да добијат совети за горенаведените правила и однесувањето кое од нив се очекува. Кој/каков субјект е одговорен за пружање на такви совети?
- 7.3 Ве молиме, посочете какви информации за горенаведените правила и однесувањето кое се очекува од собраниските пратеници (вклучувајќи и во врска со придржувањето/непридржувањето кон овие правила) ѝ е достапно на јавноста и како.

Б. Спречување корупција во однос на судиите и обвинителите

8 Позадински информации

- 8.1 Ве молиме, дајте преглед на судскиот систем во Вашата земја, посочувајќи ги различните категории судови (особено кривични, граѓански, управни, и трговски судови, судови за работни односи и социјално осигурување, воени и уставни судови; без арбитражните судови) и нивните нивоа на надлежност/јуриздикција.
- 8.2 Ве молиме, посочете дали обвинителството е дел од судската власт, на извршната власт или на двете.
- 8.3 Ве молиме, опишете ги различните категории судии, и посочете:
- дали тие се наменуваат или избираат;
  - дали постои единствено тело на професионални судии или дали определени судски одлуки се донесуваат од посебни категории судии.
- 8.4 Во кои документи е содржано начелото за независност на судиите? Ве молиме, дајте ја/ги релевантната одредба(и) на англиски или француски јазик.
- 8.5 Ве молиме, посочете дали обвинителството е автономна институција, што зборот автономија точно значи во овој контекст, и како се гарантира оваа автономија.

- 8.6 Ве молиме, посочете кои поединци или институции, доколку воопшто ги има, смеат да им даваат директиви во поединечни случаи на (i) судиите или (ii) обвинителите (на пр., во врска со отпочнувањето на обвинителната постапка или отфрлање на случај). Дајте го текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик.
- 8.7 Ве молиме, опишете ја интерната организација на обвинителството. Дали виш обвинител има право да потврдува или поништува одлуки на пониски обвинители во определен кривичен случај? Какви понатамошни чекори може понискиот обвинител да преземе доколку не се согласува?

9 Вработување и кариера

- 9.1 Ве молиме, посочете дали (i) судиите и (ii) обвинителите се избираат/наменуваат за ограничен или неограничен временски период. Ако се избираат/наменуваат за ограничен период, дајте дополнителни детали за должината на нивниот мандат, дали имаат право на повторен мандат, кои критериуми и процедури се применуваат за повторниот мандат, и кој субјект одлучува за повторувањето на мандатот.
- 9.2 Ве молиме, посочете кое лице(а) или субјект(и) е/се одговорно(и) за следново:
- а) наменувањето на (i) судиите и (ii) обвинителите;
  - б) унапредувањето на (i) судиите и (ii) обвинителите;
  - в) мобилноста (трансферот, ротацијата, итн.) на (i) судиите и (ii) обвинителите;
  - г) отпуштањето на (i) судиите и (ii) обвинителите.

Ве молиме, дајте го текстот на релевантните правила/процедури на англиски или француски јазик. Опишете го составот на субјектот/субјектите наведени под а) до г), неговите/нивните процедури и критериумите за донесување одлуки, како и тоа дали е возможна жалба на овие одлуки.

- 9.3 Ве молиме, опишете ја/ги процедурата(ите) и критериумите воспоставени за проверка на интегритетот/подобноста на кандидатите за позицијата (i) судија и (ii) обвинител.
- 9.4 Ве молиме, опишете ја/ги процедурата(ите) и критериумите воспоставени за оценување на интегритетот на поединците застапени во субјектот(ите) наведени во прашањата 9.2 а) до г), како и во било кој(и) друг(и) механизам(и) наменет(и) за спречување на корупцијата кај членовите на овој/овие субјект(и).

10 Управување со случаи и судска процедура

- 10.1 Ве молиме, опишете накусо како, и согласно кои критериуми, им се доделуваат случаите на (i) судиите и (ii) обвинителите во прва инстанца во кривичните, граѓанските и управните судови. Доколку за апелациските, врховните и уставните судови важат различни правила, Ве молиме, специфицирајте.
- 10.2 Дали е возможно да се отстрани (i) судија и (ii) обвинител од некој случај? Доколку одговорот е да, кој/каков субјект ја донесува таа одлука и по кој основ?
- 10.3 Какви заштитни механизми се воспоставени за да се осигури дека (i) судиите и (ii) обвинителите постапуваат по случаите без непотребни одолговлекувања?

10.4 Ве молиме, опишете дали судските постапки се јавни и, доколку одговорот е да, под какви услови тие можат да се одвиваат зад затворени врати. Дајте го текстот на релевантните одредби на англиски или француски јазик.

11 Работни услови

11.1 Ве молиме, наведете ја брuto годишната плата на (i) професионален судија на почетокот на неговата/нејзината кариера и (ii) судија во највисокиот суд. Ве молиме, посочете дали оваа плата варира согласно фактичката функција која ја држи, хиерархијата или периодичната евалуација.

11.2 Ве молиме, наведете ја брuto годишната плата на (i) обвинител на почетокот на неговата/нејзината кариера и (ii) Јавниот обвинител (на РМ, *заб. прев.*). Посочете дали оваа плата варира согласно фактичката функција која ја држи, хиерархијата или периодичната евалуација.

11.3 Какви дополнителни бенефиции, доколку воопшто ги има, (на пример, посебен даночен режим или бенефиции за домување) им овозможува државата на (i) судиите и (ii) обвинителите? Ве молиме, наведете а) ја економската вредност на овие бенефиции; б) дали информациите за нивното користење ѝ се достапни на јавноста; в) дали тие сè уште имаат право на овие бенефиции по завршувањето на мандатот; и г) како се врши контрола над законитото користење на овие бенефиции.

12 Етички начела и правила на однесување

12.1 Ве молиме, дајте го целосниот текст, на англиски или француски јазик, на етичките начела или клучните вредности на судскиот систем како целина кои се содржани во уставот или во други закони.

12.2 Ве молиме, дајте го целосниот текст на стандардите на однесување кои важат за (i) судиите и (ii) обвинителите, на англиски или француски јазик. Дајте дополнителни детали во врска со:

- а) од кога се воспоставени;
- б) кој/каков субјект ги подготвил овие одредби, кој/каков субјект ги усвоил, и дали (i) судиите и (ii) обвинителите биле вклучени во развивањето на овие одредби?
- в) мерките за да се осигури придржување кон овие правила.

13 Судир на интереси

13.1 Ве молиме, опишете ги општите правила и процедури воспоставени во врска со спречувањето и разрешувањето на, пред да се појави, судир на интереси кај (i) судиите и (ii) обвинителите. Ве молиме, посочете дали овие правила и процедури исто така важат при судир на интереси кој произлегува од приватните интереси или активности на други лица со кои судијата/обвинителот има блиски односи (роднини, деловни партнери, итн.). Дајте го текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик и дајте коментар особено за:

- а) дефинициите и/или типологиите на судир на интереси, доколку таквите дефиниции/типологии се на располагање;
- б) механизмите наменети за спречување на судир на интереси;
- в) процедурите за разрешување на судир на интереси пред тој да се појави.

14 Забрана или ограничување на определени активности

14.1 Ве молиме, дајте го текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик и опишете ги воспоставените мерки, доколку воопшто ги има, со кои се забранува или ограничува можноста (i) судиите и (ii) обвинителите да:

- а) постапуваат во определен случај во кој имаат приватен интерес;
- б) прифаќаат подароци (вклучувајќи ја дефиницијата на подароци, можните вредносни прагови по ставка/по донатор/по година, и процедурите за отстапување или враќање на неприфатливи подароци);
- в) држат места/функции или се ангажираат во дополнителни активности⁹ надвор од судовите, било во приватниот или во јавниот сектор, било за хонорар или не;
- г) имаат финансиски интереси¹⁰;
- д) се вработат на определени работни места/функции или се ангажираат во други платени или неплатени активности по завршувањето на судската/обвинителската функција.

14.2 Ве молиме, опишете ги специфичните правила, доколку воопшто ги има, воспоставени во врска со комуникацијата надвор од службените процедури на (i) еден судија и (ii) еден обвинител со трето лице кое му/ѝ пристапило за случај под негова/нејзина надлежност.

14.3 Ве молиме, опишете ги специфичните правила воспоставени во врска со (зло)употребата на доверливи информации од страна на (i) судиите и (ii) обвинителите. Дајте го текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик.

15 Изјава за имотна состојба, приходи, долгувања и интереси

15.1 Ве молиме, дајте го текстот на релевантните правила на англиски или француски јазик и опишете ги воспоставените мерки, доколку воопшто ги има, со кои се бара од (i) судиите и (ii) обвинителите да го објават следново:

- а) имот и поседување на финансиски интереси¹¹;
- б) извори на приходи (заработени приходи, приходи од инвестиции, итн.);
- в) долгувања (заеми од други, долгови кон други, итн.);
- г) прифаќање на подароци;
- д) држење места и функции или ангажман во дополнителни активности (на пр., консултантски активности), без оглед дали се во приватниот или јавниот сектор, дали се хонорираат или не;
- ѓ) понуди за хонорирани или не-хонорирани активности (вклучувајќи вработување, консултантски активности, итн.) и договори за идни такви активности;
- е) било каков друг интерес или односи кои би можеле да предизвикаат или кои предизвикаат судир на интереси.

15.2 Ве молиме, посочете за секоја од ставките во претходното прашање:

⁹ Ова вклучува консултантски активности и застапување на интереси на трети лица.

¹⁰ Ова вклучува акции во друштва, обврзници, меници или други финансиски инструменти.

¹¹ Како што се удели, недвижности и друг имот, финансиски удели, акции во друштва, обврзници, меници или други финансиски инструменти.

- а) дали информациите кои треба да се пријават се бараат и за членовите на семејството/или роднините на судијата/обвинителот, и кое лице се смета за член на семејството/роднина за оваа цел;
- б) кога се бараат изјавите и кој временски период го покриваат;
- в) дали – освен можните општи (редовни) изјави – изјави можат да се дадат и на ад хок основа доколку судијата има интереси во прашања кои се наоѓаат пред него/неа.
- г) кому/на кое тело треба да му се пријават овие информации;
- д) дали се води регистар на изјави – во однос на редовните како и на ад хок изјавите – и, доколку одговорот е да, какви информации се содржани во овој регистар;
- ѓ) дали изјавите се даваат на увид на јавноста и како.

15.3 Доколку не постојат специфични пишани правила кои важат за (i) судии и (ii) обвинители во врска со изјавите на кои се однесува прашање 15.1, Ве молиме, опишете дали за оваа цел постојат непишани правила (конвенционални правила, редовни практики, итн.) и како се применуваат.

16 Спроведување на правилата кои се однесуваат на судирот на интереси и изјавите за имотна состојба, приходи, долгувања и интереси

16.1 Ве молиме, опишете ги санкциите и механизмот(ите) за спроведување воспоставени во врска со повредите од страна на (i) судиите и (ii) обвинителите на правилата за забрана или ограничување на определени активности, како што се опишани во Дел 14.

16.2 За секој механизам за спроведување кој вклучува кривично гонење, Ве молиме, посочете дали (i) судиите и (ii) обвинителите подлежат на посебни кривични постапки или имунитет, различни од оние кои важат за сите други граѓани и, доколку одговорот е да, опишете ги разликите.

16.3 За секој не-кривичен механизам за спроведување, Ве молиме, дајте ги следниве информации:

- а) кое(и) лице(а) или субјект(и) е/се одговорно(и) за спроведување на постапките против (i) судиите и (ii) обвинителите;
- б) составот на овој/овие субјект(и), доколку тоа е соодветно;
- в) на кое тело му е/им се подредено(и);
- г) ресурсите кои му/им се на располагање;
- д) процедурите кои се следат;
- ѓ) како се спроведуваат истрагите и што ги покренува истрагите (на пр., поплаки од граѓани, колеги, други лица, поткажувачи/пријавувачи на корупција);
- е) како се донесуваат одлуки (едногласно или мнозински).

16.4 Ве молиме, опишете ги санкциите и механизмот(ите) за спроведување воспоставени во врска со повреди од страна на (i) судии и (ii) обвинители на правилата за обврската, доколку воопшто ги има, за поднесување на изјавите за имотна состојба, приходи, долгувања и други интереси, онака како што се опишани во Дел 15.

16.5 Ве молиме, опишете го механизмот(ите) воспоставени за верификација, ревизија или некаков друг вид на проверка дали информациите содржани во изјавите поднесени од страна на (i) судиите и (ii) обвинителите на кои се однесува прашањето 16.4 се целосни и точни. Кои се санкциите и процедурите

за нецелосно или неточно дадени информации? Кои санкции се на располагање и какви процедури треба да се следат доколку дадените информации најавуваат потенцијална повреда на било кој закон или регулатива?

- 16.6 Ве молиме, нагласете било какви промени кои се случиле по Третиот круг евалуации на ГРЕКО во врска со кривично-правните одредби кои се релевантни во однос на корупцијата на (i) судиите и (ii) обвинителите (на пр., одредби кои го криминализираат поткупот на судии и/или обвинителите или противзаконитото посредување).
- 16.7 Ве молиме, дајте информации за спроведувањето во практиката на правилата за судир на интереси и изјавите за имотна состојба, приходи, долгувања и интереси во однос на (i) судиите и (ii) обвинителите во последните три години (број на покренати случаи, спроведени истраги, резултат).

17 Обука и информираност

- 17.1 Ве молиме, опишете ја обуката која им се пружа на (i) судиите (ii) обвинителите за етика, очекувано однесување, спречување на корупција и судир на интереси, и сродни прашања. Дајте дополнителни детали во врска со:
- а) нејзината содржина (предметите кои се предаваат);
  - б) нејзиното траење, периодот во кои се одвива (дали е дел на иницијалната обука или стручното усовршување) и дали се повторува;
  - в) дали е задолжителна или факултативна.
- 17.2 Ве молиме, опишете дали и како (i) судиите и (ii) обвинителите можат да добијат совети за правилата наведени од Дел 13 до Дел 15 и однесувањето кое од нив се очекува. Кој/каков субјект е одговорен за пружање на такви совети?
- 17.3 Ве молиме, посочете какви информации за горенаведените правила и однесувањето кое се очекува од (i) судиите и (ii) обвинителите (вклучувајќи и во врска со придржувањето/непридржувањето кон овие правила) ѝ е достапно на јавноста и како.